

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ z konkluzją warunkową

Zleceniodawca opinii

Rada do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie, zlecenie podjęte na podstawie pisma Przewodniczącej, dr hab. Moniki Gardoń-Preinl, prof. AMKP z dnia 3.11.2022.

Ocena pracy doktorskiej

Mgr Mateusz Dudek jest autorem pracy doktorskiej w dyscyplinie sztuki muzyczne, na którą składa się dzieło artystyczne – komplet akordeonowych utworów Arne Nordheima (*Signals, Dinosauros, Spur, Flashing*) oraz część pisemna pt. „Twórczość akordeonowa Arne Nordheima. Studium indywidualnych środków przekazu oraz przedstawienie dzieł wraz z percepcją w różnych środowiskach społecznych i kulturowych”.

Doktorant w dziele artystycznym poszedł śladem wybitnego norweskiego wirtuoza akordeonu Frode Haltli, który w 2012 roku nagrał wspomniane cztery kompozycje, będące arcydziełami repertuaru akordeonowego – płyta kompaktowa wydana przez Simax Classics PSC1328. Dobierając kolejność utworów zastosował jednak klucz chronologiczny, zgodny z opisem.

Signals na akordeon, gitarę elektryczną i perkusję napisane dla *Trio Mobile* jest sześcioczęściowym cyklem miniatur kameralnych, w których kluczowe jest przejmowanie toku akcji muzycznej – tytułowych *sygnałów* - od innych instrumentalistów. Doktorant oraz gitarzysta Adrian Górka i perkusista Adam Stępniewski wykazują kreatywność w interpretacji. W pasjonujący sposób korzystają ze swobody, jaką pozostawia kompozytor. U akordeonisty zwraca uwagę ciekawe prowadzenie linii melodycznej fragmentów lirycznych, świetna realizacja glissand stroikowych, klasterów i glissand klasterowych. Pewne zastrzeżenie może budzić brak artykulacji *secco* – zaznaczonej w partyturze w partii gitary na str. 6, mało imitacji w realizacji materiału przejętego przez gitarzystę od akordeonu na początku cz. IV. Najbardziej spójna kameralnie w wykonaniu tria jest brawurowo wykonana część finałowa.

Bardzo dobre wrażenie pozostawia także wykonanie kompozycji *Dinosauros* na akordeon i taśmę. Zwraca uwagę skrupulatność w realizacji partytury i współgraniu z partią ścieżki dźwiękowej. Dyskusyjne mogą być występujące dwukrotnie niekonsekwencje artykulacyjne materiału dźwiękowego prezentowanego najpierw w partii akordeonu, a potem – taśmy: *coagulando* na str. 2 oraz fragment przed glissandami stroikowymi - str. 9, drugi i trzeci system (po 4'57"). Na podobną dowolność, a moim zdaniem niekonsekwencję, pozwolił sobie także Frode Haltli na wspomnianej płycie *Arne Nordheim. Complete Accordion Works*. Zauważalny są także drobne nierówności przy graniu unisono z partią taśmy – 4'05" do 4'34" (str. 8).

Wielkim osiągnięciem Doktoranta jest doprowadzenie do nagrania *Spur* – rodzaju koncertu akordeonowego z towarzyszeniem orkiestry kameralnej. Liczne solistyczne partie instrumentów orkiestry, aleatoryczny zapis stawiają przed młodymi wykonawcami nie lada wyzwanie. Pod czujnym okiem maestro Macieja Tworka udało się osiągnąć satysfakcjonującą całość. Korelacje między partią akordeonu a instrumentami orkiestry są prawidłowe, zwraca uwagę znakomicie rozplanowana dramaturgicznie obszerna kadencja solisty. Młodzi wykonawcy osiągnęli wiele różnorodności brzmieniowej, sonorystycznej aury, tak istotnej dla stylistyki Nordheima.

Najbardziej znany utwór norweskiego Mistrza, solowy *Flashing* został przed Doktoranta wykonany z brawurą we fragmentach wirtuozowskich, z dobrym rozplanowaniem czasu, wyrazistością pomysłów. Może tylko tytułowe *migotanie* – dudnienie osiągnięte poprzez odstrojenie dźwięku d2 na manuale dyskantowym na początku i końcu utworu jest zbyt delikatne, mało wyraziste jak na główny pomysł odróżniający *Flashing* od kadencji w koncercie *Spur*.

W przesłuchiowaniu całej płyty przeszkadzają czasem zbyt małe odstępy pomiędzy poszczególnymi ścieżkami.

Dzieło artystyczne świadczy o wysokich kompetencjach muzycznych Doktoranta: wnikliwości w realizacji partytury, kreatywnym wykorzystaniu swobody aleatorycznej, wrażliwości sonorystycznej.

Ocena opisu dzieła artystycznego

Licząca 140 stron wydruku komputerowego część opisowa pracy doktorskiej mgr. Mateusza Dudka składa się z trzech rozdziałów, z których dwa poświęcone są życiorysowi kompozytora oraz jego twórczości akordeonowej. Doktorant korzystał przy pisaniu pierwszego z nich z dysertacji doktorskiej norweskiego muzykologa Oli Nordala *Between Poetry and Catastrophy. A study on the Electroacoustic Music of Arne Nordheim*, obronionej w 2018 roku. To niezwykle wartościowe źródło wiedzy traktuje jednak głównie o twórczości elektroakustycznej. Doktorant nie uzupełnił informacji z innych publikacji, a szczególnie zdawkowo potraktował dojrzały okres pracy twórczej kompozytora.

Rozdział II *Akordeonowa twórczość Arne Nordheima* otwiera *Wprowadzenie* (str. 28-40), oparte na fragmencie pracy doktorskiej Grzegorza Palusa¹, podrozdział poświęcony Arne Nordheimowi (str. 106-111). Następujące po nim szczegółowe analizy utworów akordeonowych są niewątpliwie wkładem własnym Autora. Ich mankamentem jest nie zawsze precyzyjny język. Niektóre sformułowania mają charakter lapsusów językowych. W lekturze pomagają liczne, trafnie dobrane i starannie opisane przykłady nutowe. Brak w tym rozdziale podsumowań, które pomogłyby czytelnikowi zrozumieć, na czym polegają „indywidualne środki przekazu” Nordheima, jakie są cechy charakterystyczne jego języka muzycznego w utworach akordeonowych itp. Zawartym w pracy opisom nie towarzyszą prawie żadne uogólniające wnioski. Brak ich także w *Zakończeniu*.

Jako posiadające istotny walor edukacyjny należy rozumieć opisane w rozdziale III badania dotyczące percepcji muzyki akordeonowej Nordheima. Zapoznanie grona osób w różnym wieku i o różnym stopniu wykształcenia muzycznego nawet z fragmentami kompozycji norweskiego twórcy

¹ Grzegorz Palus, *Działalność artystyczna Mogensa Ellegaarda jako czynnik determinujący rozwój literatury akordeonowej XX wieku*, nieopublikowana praca doktorska, Warszawa 2018.

jest wartością samą w sobie. Nie znalazłam jednak w treści pracy tak istotnej informacji, jak liczba osób, które Doktorant przebadał. Znamy tylko ich miejsce pracy bądź nauki – uczniowie szkół muzycznych I i II stopnia, szkoły podstawowej, studenci akademii muzycznej, studenci uniwersytetu, pracownicy kopalni, szpitala, muzycy amatorzy. Założone pytanie badawcze dotyczące percepcji dzieł akordeonowych Arne Nordheima w różnych grupach społecznych i kulturowych nie zostało w żadnym z 22 pytań ankiety w ten sposób zinterpretowane, czyli w podziale na grupy. Być może należało inaczej sformułować tezę? Podrozdział 3.1. *Percepcja muzyki* w luźny sposób jest związany z twórczością, którą badał Doktorant, por. przykł. nr 48 (fragment *Sonaty A-dur* W.A. Mozarta). Zamiast relacjonować/streszczać obszernie fragmenty przeczytanych książek, powinien wykazać się umiejętnością dobierania tych informacji, które są skorelowane z jego zainteresowaniami badawczymi.

Należy zauważyć, że Doktorant przeprowadzając opisane badania zapoznał się z podstawową metodologią badań socjologicznych, sposobami graficznej prezentacji wyników odpowiedzi (wykresy słupkowe, powierzchniowe, kołowe, bryłowe), co niewątpliwie wzbogaciło jego warsztat naukowy.

Konkluzja warunkowa

W przedstawionej do recenzji formie część opisowa nie spełnia wymagań stawianych pracom doktorskim w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki muzyczne. Działając na podstawie par. 6 pkt. 6 Rozporządzenia MNiSW w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz postępowaniu o nadanie tytułu profesora z dnia 19 stycznia 2018 roku wnoszę o poprawienie opisu dzieła artystycznego w następujących aspektach:

- podanie źródła zdjęć, tabel w rozdziale I;
- uzupełnienie życiorysu Nordheima o okres 1980-2010, a szczególnie informacji na temat twórczości z tego okresu;
- w podrozdziale 1.10 korzystanie ze znacznie bogatszych źródeł polskich, zamiast cytowania dysertacji Oli Nordala;
- poprawienie tytułu kompozycji Włodzimierza Kotońskiego – *Etiuda na jedno uderzenie w talerz*;
- przemyślenie układu *Wprowadzenia* do rozdziału II, aby nie powtarzać informacji, które czytelnik znajdzie przy opisach poszczególnych utworów;
- skondensowanie opisów utworów w rozdziale II, ich uzupełnienie o własne wnioski i przemyślenia, także natury wykonawczej;
- w rozdziale III udzielenie odpowiedzi na pytanie badawcze znajdujące się w temacie pracy doktorskiej;
- w *Zakończeniu* przedstawienie bardziej konkretnych wniosków, odpowiadających na postawione w tytule pracy tezy;
- poprawienie *Bibliografii* (książka pod red. J.Pichury pojawia się trzy razy!);
- dodanie spisów tabel, fotografii, przykładów nutowych itp.

Elżbieta Romiszka